

Petr Hruša

Katedra architektury, Fakulta stavební, Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava

Odlišuje se od sebe navrhování ve městě a na venkově?

Ze zkušenosti neudržitelnosti postmoderního prostředí, vycházející z navrhování do města, vystupuje více nová šance architektonického navrhování na venkov, kdy se vše jiným způsobem kulturně rozprostraňuje. To platí jako odlišnost právě ve vztahu orientovaném do původního symbolického smyslu pojmu kultury – jako ochraňujícího pěstování.

Navrhovat stavby uprostřed venkovské krajiny a přírody – to jistě ještě neznamena samo o sobě kulturní, natož architektonickou skutečnost. Je zde ale oproti městu, kde převládá technologický pohled, snad možná nějaká prvopočáteční proměna převahy postmoderní architektonické negramotnosti alespoň v gramotné prostředí venkova. To dosud avšak na dnešním postmoderně chápaném venkově nebylo moc ochotno unést smysl pro kulturní hrdost návrhů architektury a podle ní venkovský kulturní život, byť se opět latentně a spíše právě jen postmoderně prosazují prvky lidovosti v designu, resp. v umělé „scénologii“ veřejných prostranství venkovského prostředí.

V dnešním pojetí našeho většinou uměle vymyšleného architektonického světa můžeme vnímat převážně jen formalistický a/nebo funkcionální smysl v prostředí městských architektonických scén, tedy i těch vůči krajině jako rádoby „nových“, jako kontrast s nároky jen na praktičnost a užitečnost však většinou s nepevnou, a ovšem s velmi nearchitektonickou – tedy i na venkově umělou dramaturgií postmoderní doby.

Tím, že ve městském navrhování dochází ke zneskutečňování života, a člověk, podléhající nadvládě technologií, moc už neumí myslet smysl, architektonické navrhování sleduje ve městě většinou už jen osobitý design nebo „nic“, a to ne jinak než jako svůj subjektivní cíl. Tak snad právě venkovská obec je tu ještě to, co může být i nad tím, kdy jsme jinde ponecháváni způsobu městského typu života, kdy je každý z nás informován, ale nemusí vynakládat úsilí na to, aby rozuměl.

Jaká jsou témata

- jaké jsou charakteristické prvky navrhování na venkově?

Bezprostřední navrhování charakteristických prvků na venkov i s dnešním až brutálním snížením měřítka lidového vkusu iniciuje soubor prvních nároků na změny charakteristiky stavby – totiž jako stavebního díla vyrůstajícího z krajiny. A to se z navrhování do venkovského prostoru může projevovat jako uplatňování obecné změny soudobých kritérií na architektonické dílo – totiž zpět jako na umělecky stavitelské a krásné a méně účelově sofistikovane technologické; a snad také s výrazně odstíněnou orientací na užitný městský, „zábavní architektonický průmysl“. V kontrastu k němu je potřeba uplatnění zemitější charakteristiky společenského zadání, a to třeba účelových staveb na venkově.

Z identifikace se s tímto s větší postupující globalizací ale stále mnohde vznikají téměř institucionalizované požadavky i na venkovské pojetí urbanismu a jeho společenského prostoru jako spíše jen průmyslového, více tržně orientovaného sociálně konstruktivistického – nepřehledného plánování než architektury. Vycházím dále z toho, že téma pozice člověka na venkově byla stejně jako v širším kontextu krajiny v dobách klasického urbánního pojetí přehlednější; méně se s duchem inklinujícím ke krásnému a dobrému pobytu člověka na zemi pochybovalo o lidském měřítku.

Co požadujete po studentech

- co je pro vás podstatné u venkovských ateliérových zadání?

Po studentech nepřímo, ale stále více požaduji odstraňovat rozpor, který nacházíme v neradostném rozloučení přírody s architekturou; ne jen jako s vystavěným po_stavením, ale dokonce s dosud stále převážně globalisticky univerzalisticky chápaným duchem venkova. Považuji za podstatné až anamnesticky nacházet zemité pojetí venkovského navrhování. Anamnéza je v hledání či obnovování idejí nějakého již někde existujícího systému pro ducha venkova, tedy hledání něčeho analogického jako jsou ideje ob_dělávání a ob_starávání, směřující až do tektonické reprezentace venkovského domu, a to jako usedlosti.

Složitější je to s požadováním veřejného a dokonce náboženského prostoru jako ideálního systému lidského měřítka pro poloveřejný prostor – venkovský urbanismus a krajinu.

Poloveřejný prostor na venkově je inspirativní svou mnohde sice nearchitektonickou, ale archetypální osnovou dvojího pojetí navrhování, tedy proto_architektonického a proto_urbanistického pojetí s reprezentací krajiny a také s psychologickou spojitostí mezi oběma pojetími či typu reprezentace. Je zde možnost objevování a uvědomování si jak vlastního místního, tak obecnějšího architektonického příběhu – totiž společenství vztahujícího se k obci. Nosné příběhy až mýty jsou možná krokem k sebepoznání místa a posléze metodou identifikace se s celou strukturou míst obecně sdíleného významu, a tak i s obcí. Pro venkovský prostor a pro jeho obec je metoda navrhování prostřednictvím mýtické anamnézy metodou zasazování se za svoje vlastní, skutečnější existování paradoxně více chápané vnitřně uprostřed vnější krajiny a jejích míst.

Pro ateliérová zadání předpokládám provázení jich zvláštním receptivním naladěním. To paradoxně odpovídá více zaujetí estetického postoje, což nás odlišuje od konzumace a od městské fascinace konzumací. Jako je recepce kultury místa uprostřed venkovské krajiny něčím výjimečným. Je tato také prostředkem k určité rovině imaginace, která nesouvisí ani s intelektuálním postojem ani s katalogovou vzdělaností, ale spíš se s venkovskou kultivovaností a dále „selským rozumem“ cvičenou vnímavostí, tedy s tím, co je pro dnešní venkov a nejenom, ale i „nesvětové“ město žádoucí. V této vnímavosti architektura v připomínce lidského měřítka na venkově více recipuje v urbánních bodech a z nich v místech k tomu určených ve znovu naladěním pro krásné uspořádání. Analogicky jako například v sochařsky dané charakteristice tektonického naladěním v zastaveních křížové cesty, tedy i v mytizaci české krajiny – v božích mukách na poli, v kaplích, venkovských kostelech, ve stavbách statků, uspořádaných podle zvláštního geometrického určení.